

GLOBALASHUV VA TELEKOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI

Q.Toqsanbayev

(Muhammad-al Xorazmiy nomidagi TATU Nukus filiali assistent-o'qituvchisi)

Annotatsiya: Maqola axborot iqtisodiyotining o'rta sinf shakllanishiga ta'sirini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada axborot iqtisodiyotiga o'tishda o'rta sinf ulushining oshishiga yordam beruvchi omillar aniqlangan. Telekommunikatsiya texnologiyalarining o'rta sinfni shakllantirishga ijobiy sinergetik ta'siri mehnat va ta'lim faoliyati uchun virtual maydonlardan foydalanish imkoniyati, intellektual kapitalga dividendlar shaklida yuqori daromad olish imkoniyati, tuzilmani sifat jihatidan o'zgartirish orqali ko'rib chiqiladi. ehtiyojlar, axborot xizmatlarining yangi turlaridan foydalanish imkoniyati va boshqalar. Mualliflar kengaytirilgan mezonlar ro'yxatidan foydalangan holda mavjud bo'lganlardan farq qiluvchi axborot iqtisodiyotida o'rta sinf tadqiqotining kompleks modelini ishlab chiqadilar. Daromad darajasi, ta'lim darajasi va o'zini o'zi identifikatsiya qilish kabi keng qo'llaniladigan mezonlar bilan bir qatorda, axborot jamiyatiga jalb qilinganlik darajasi mezoni kiritildi. Tadqiqot axborot iqtisodiyotiga o'tish axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishni jamiyatning ijtimoiy tabaqalanishining eng muhim mezonlaridan biriga aylantirganini tasdiqlaydi. Model asosida o'rta sinfning ekonometrik bahosi o'tkazildi, bu o'rta sinfning zamonaviy jamiyatdagi ulushini, uning rivojlanish dinamikasini, shuningdek, ta'limga sarflanadigan xarajatlar o'rtasidagi multikollinerlikni aniqlash imkonini beradi. Jini koeffitsienti, axborot va telekommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish imkoniyati va o'rta sinfning kattaligi.

Kalit so'zlar: globallashuv, axborot xavfsizligi, telekommunikatsiya.

KIRISH

Hozirgi kunda Rossiyada o'rta sinfni shakllantirish ustuvor vazifaga aylandi, bu muvaffaqiyatli rivojlanish ko'p jihatdan rus jamiyatining rivojlanish vektorini belgilaydi. Ijtimoiy tuzilmada hukmron bo'lgan o'rta sinf bir vaqtning o'zida iqtisodiy islohotlarning maqsadi va davlatni rivojlangan Evropa mamlakatlari bilan bir qatarga qo'yish vositasi sifatida e'lon qilinadi.

Tez rivojlanayotgan global axborot jamiyati sharoitida o'rta sinf iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishining asosiy tashabbuskoriga aylanadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining mavjudligi va keng qo'llanilishi unda chuqur sifat o'zgarishlarini keltirib chiqaradi, bandlik va daromad manbalarining yangi shakllarining paydo bo'lishi, ta'lim olish imkoniyatini osonlashtiradi, bu esa o'rta sinfning faol o'sishiga olib keladi. Axborot jamiyatida o'rta sinfning muhim xususiyatlarining o'zgarishini birinchi bo'lib M.Kastels va R.Florida kabi g'arb olimlari payqab, ilmiy muomalaga "ijodiy sinf" va "axborot ishlab chiqaruvchilar" tushunchalarini kiritdilar.

Amerikalik tadqiqotchi T.Maloun ishchilarning yangi toifasini ifodalash uchun "e-lancer" (elektron frilanser) atamasini kiritdi. Axborot jamiyati rivojlanishi sharoitida hayot sifati tobora ko'proq axborot mahsulotlari va xizmatlarini iste'mol qilish darajasiga bog'liq bo'lib, o'rta sinf, ayniqsa uning ijodiy qatlami ommaviy foydalanuvchi va ishlab

chiqaruvchiga aylanadi. yuqori texnologiyali va innovatsion mahsulotlar Shu munosabat bilan nafaqat turli mamlakatlarda o'rta sinf shakllanishining xususiyatlari va qonuniyatlarini o'rganish, balki zamonaviy jamiyatning ijtimoiy tabaqalanishining yangi mezonlarini ishlab chiqish ham alohida dolzarblik kasb etmoqda.

Materiallar va usullar. Tadqiqot BMTTD, Rossiya Federatsiyasi Davlat statistikasi federal xizmati, Rossiya Federatsiyasining hududiy organi statistik bazasi va uslubiy vositalaridan foydalangan holda o'tkazilgan o'rta sinfni shakllantirishning zamonaviy tendentsiyalarini tahlil qilishga asoslangan. Tatariston Respublikasi Federal Davlat Statistika Xizmati, shu jumladan "Hayot darajasi va sifatini monitoring qilish uchun Tatariston Respublikasi aholisining so'rovi" bir martalik tanlanma so'rov ma'lumotlari (texnik ma'lumotlar bilan Jahon bankining yordami) T.M. Maleva boshchiligidagi NISP va N.E.Tixonova boshchiligidagi RASIS tomonidan o'yrtta sinf bo'yyicha tadqiqotlar. Shuningdek, ko'plab masofaviy bandlik so'rovlari natijalari tahlil qilindi, shu jumladan Sologig.com Freelance Survey, AQSh (Harris Interactive Marketing Research Company, Sologig.com masofaviy ish stantsiyasi tomonidan buyurtma qilingan, frilanserlardan foydalanadigan 2400 kompaniya va 5600 ta yakka tartibdagi tadbirkorlar); Global Freelancer Survey of 2016 USA, 2016 FreelanceSwitch, tadqiqot olti qit'adagi turli kasblardan 3700 nafar frilanserni qamrab oldi; 2014 yilda Oliy Iqtisodiyot maktabi ko'magida o'tkazilgan "Umumrossiya frilanserlarni ro'yxatga olish" ma'lumotlari.

Tadqiqot jarayonida tizimli tahlil, spektral tahlil, korrelyatsion-regression tahlil, sintez, grafik metod kabi umumiy ilmiy usullardan foydalanilgan. Ushbu usullarning har biri o'zining funktsional imkoniyatlariga va tegishli bosqichma-bosqich tadqiqot vazifalarini hal qilish qobiliyatiga mos ravishda ishlatilgan.

Natijalar O'rta sinfning ta'riflari va uning hajmini baholashning turli mezonlarini taqdim etadigan keng ilmiy adabiyotlarga qaramay, fanda o'rta sinfning umume'tirof etilgan va empirik asosli strukturaviy modeli mavjud emas. Ko'plab ishlar uchta xususiyatning kombinatsiyasidan foydalangan holda o'rta sinfning tuzilishi va hajmini aniqlaydi: moddiy va mulkiy maqom, ijtimoiy va kasbiy maqom va o'zini o'zi identifikatsiya qilish. Materiallar va usullar. Tadqiqot BMTTD, Rossiya Federatsiyasi Davlat statistikasi federal xizmati, Rossiya Federatsiyasining hududiy organi statistik bazasi va uslubiy vositalaridan foydalangan holda o'tkazilgan o'rta sinfni shakllantirishning zamonaviy tendentsiyalarini tahlil qilishga asoslangan.

Shu munosabat bilan nafaqat turli mamlakatlarda o'rta sinf shakllanishining xususiyatlari va qonuniyatlarini o'rganish, balki zamonaviy jamiyatning ijtimoiy tabaqalanishining yangi mezonlarini ishlab chiqish ham alohida dolzarblik kasb etmoqda. bandlik va daromad manbalarining yangi shakllarining paydo bo'lishi, ta'lim olish imkoniyatini osonlashtiradi, bu esa o'rta sinfning faol o'sishiga olib keladi. Axborot jamiyatida o'yrtta sinfning muhim xususiyatlarining o'zgarishini birinchi bo'lib M.Kastels va R.Florida kabi g'yarb olimlari payqab, ilmiy muomalaga "ijodiy sinf" va "axborot ishlab chiqaruvchilar" tushunchalarini kiritdilar.

Amerikalik tadqiqotchi T.Maloun ishchilarning yangi toifasini ifodalash uchun "e-lancer" (elektron frilanser) atamasini kiritdi. Axborot jamiyati rivojlanishi sharoitida hayot

sifati tobora ko'proq axborot mahsulotlari va xizmatlarini iste'mol qilish darajasiga bog'liq bo'lib, o'rta sinf, ayniqsa uning ijodiy qatlami ommaviy foydalanuvchi va ishlab chiqaruvchiga aylanadi. Yuqori texnologiyali va innovatsion mahsulotlar. O'rganilgan tabaqalanish mezonlari yuqori izchillikka ega: oliy ma'lumotli odamlar yuqori malakali ish bilan shug'ullanadilar, ular eng raqobatbardosh, yuqori daromadga ega, bu esa oxir-oqibat nisbatan yuqori o'zini o'zi qadrlashni keltirib chiqaradi. Axborot iqtisodiyotiga o'tish bilan tabaqalanishning yangi mezonlari paydo bo'ladi: bilim va ma'lumotlarning miqdori va sifati, ularni to'plash va daromad va ta'lim olish uchun foydalanish qobiliyati jamiyatni farqlovchi resurslar sifatida qaraladi. Bizning fikrimizcha, axborot iqtisodiyotida o'rta sinf paydo bo'lishining asosiy ko'rsatkichlari yangi daromad manbalarini olish va ta'lim darajasini oshirish, axborot mahsulotlarini iste'mol qilish darajasini oshirish uchun zamonaviy telekommunikatsiya vositalaridan keng foydalanish imkoniyatidir. xizmatlar, mehnat munosabatlari tizimidagi aniq lavozimlar.

Xulosa O'tkazilgan tadqiqotlar axborot jamiyati institutlarining shakllanishi va o'rta sinfning shakllanishi bir-biri bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatdi. Jamiyat tarkibida o'rta sinf ulushining o'sishi axborot iqtisodiyotiga o'tishni ta'minlaydigan institutlarga talabning oshishiga olib keladi. Bu bizga o'rta sinfni innovatsiyalar va axborotni rivojlantirish strategiyasini amalga oshirishning o'ziga xos resursi sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi. O'rta sinfning sifat tuzilishi, unda mavjud bo'lgan guruhlarning tabiati va o'ziga xosligi uning zamonaviy jamiyatning asosiy institutlaridagi o'zgarishlarga ta'sir qilish imkoniyatlarini belgilaydi. Yuqorida aytilganlar, "institutsional muhit" (iqtisodiy institutlar to'plami) triadasi doirasidagi sabab-oqibat munosabatlari - axborot iqtisodiyotining shakllanishi o'rta sinfning shakllanishi to'g'ridan-to'g'ri xarakterga ega bo'lishi mumkin degan xulosaga keldi.

Institutsional muhit axborot jamiyatiga o'tish va o'rta sinfning rivojlanishini kuzatib boradi. Va aksincha, o'rta sinf ko'lamining o'sishi institutsional muhitning o'zgarishiga va axborot iqtisodiyotiga o'tishning tezlashishiga olib keladi. Shunday qilib, olib borilgan tadqiqotlar axborot jamiyatida ishtirok etishni tasdiqlash imkonini beradi axborot iqtisodiyoti jamiyat ijtimoiy tabaqalanishining eng muhim mezoniga aylanadi.

ADABIYOTLAR:

1. Castells, M. Tarmoq jamiyatining yuksalishi: Axborot asri: Iqtisodiyot, jamiyat va madaniyat
2. Ijodiy sinfning parvozi. Iste'dod uchun yangi global tanlov. - HarperBusiness, HarperCollins, 2005 yil
3. Elektron Lans Iqtisodiyotining Shaffofi // Garvard Business Review
4. Inqilobiy boylik. Yangi istiqbollar choraklik, 30(4), 122-130. 2013 Birlashgan
5. S, Absalyamov, T, Xusnullova, A, & Muxametgalieva, C. Korruptsiyaning inson kapitalining barqaror rivojlanishiga ta'siri. Fizika jurnalida: Konferentsiya seriyasi (738-jild, 1-son, 012009-bet). IOP nashriyoti. 2016 yil, avgust